

2416

מדינת ישראל
הכנסת

א.ט.

פרוטוקול מס' 13/2
מישיבת ועדת הכלכלה שהתקיימה ביום ג',
ז' בשבט תשי"ח - 28.1.58
שעה 11.15

נוכחו:

חברי הוועדה:
ד"ר אבניאל - יו"ר
מ. אולמרט
מ. אונא
ב. אזניה
י. אלון
י. אלמוגי
ש. בז'רנו
י. ניצני
ש. פרלשטיין
ק. קסיט
ג. שוקן
ש. שורש

מוזמנים:

פ. ספיר - שר המסחר והתעשייה
ד"ר ארזון - המנהל הכללי, משרד האוצר
מר הניג - היועץ המשפטי, משרד האוצר
מ. גלבוש - סגן-המנהל הכללי, משרד האוצר
מר קיטרון - יועץ משפטי, משרד המשפטים
עו"ד - ש.א. שצ'ופק
עו"ד אלוני

סדר-היום:

(א) חוק לתיקון פקודת סימני סחורות.
(ב) חוק ההגבלים העסקיים.

היו"ר ד"ר אבניאל:

פותח את הישיבה.

על סדר יומנו שני סעיפים. שר המסחר והתעשייה יופיע בפנינו בענין חוק ההגבלים העסקיים. החלק הראשון של הישיבה מוקדש לתיקון פקודת סימני סחורות. למעשה, גמרנו את העבודה בחוק זה, אך פנה אלי העורך-דין שצ'ופק, היושב אתנו כרגע, המייצג, כפי שאני מכין, את החברות הצרפתיות הנוגעות בדבר; וכן, דומני, שהוא גם משמש כעורך-דין של השגרירות הצרפתית. נשמע את אשר בפיו, על מה הוא מערער.

ש.א.ש.צ.נ.פ.ט.

איוני היו"ר וחברי הוועדה הנכבדים. אני מודה לכם על ההודעות שניתנה לי, להופיע בפניכם ולומר את הדברים שאני מתכוון לומר.

אני מופיע כאן כעורך-דין של הסגירות הצרפתית ובין כנציגו המשפטי של מוסד הדומה למועצת השיווק שלנו; שהוא המפקח הראשי על הייצור וסוכרי פרי הגפן בצרפת זה שנים רבות. זה מוסד שמטילי רשמי, וא, הוא הפכוון והמפקח על כל העצינים בקשר לכינוי מכורה של הייצור הצרפתיים.

מתנהל משא-ומתן די ארוך, עוד מימי המנדט; אולם לפני שנים מספר, לדוגלהתימת הסכם מסחרי בין צרפת לישראל, התחייבה ישראל להכניס להקוקים כחוק מערכת החקיקה, הגדלת חוקי המכירה של הייצור הצרפתיים.

ידוע לכולכם שקנין רוחני בארצנו מוגן בצורה של פטנט; זכות יוצרים; טימן מסחרי וכו'. ישנו ענין אחד שאינו מוגן והוא - כינוי מכורה.

היו"ר ד"ר אבנר: היות ואנו נמצאים כבר אחרי כל הכיורדים, איננו מעוניינים כרגע לשמוע ממך סקירה על כל הבעיה משיג ומעודר.

ש.א.ש.צ.נ.פ.ט. בכל תיקון החוק אני בא לבקש תיקונים בטעיף 6א; טעיף 3 להצעת החוק. ישנם שם שני טעיפי משנה - (1) ו-(2).

שום אציע את הצעותי, אינני חושב שהוטבר לכם *Indications de provenance* - *Appellation's d'origine* המונח

קיימים שני מונחים אלה בקשר למוצרים שונים; מוצרי חיי, מוצרי צמחים, מוצרי עבודה הכרוכים בצקודות גיאוגרפיות. אחד המונחים האלה הוא *Indications de provenance* השני *Appellation's d'origine*

אני מרשה לעצמי להציע את המונחים העבריים: כינויי מכורה ל- *Appellation's d'origine* וציון מוצא ל- *Indications de provenance*

עד כמה שנוגע הדבר ליינות הצרפתיים, הם מעוניינים ביינוי מכורה לגבי היינות שלנו. אלה הם עניינים שיש עליהם בעלות לא לאנשים פרטיים אלא לקולקטיביות, ולכן אי אפשר להגן עליהם באותה צורה, כמו שמניינים על טימני מסחר או דברים אחרים. השפעת מקום גיאוגרפי על אי כוחו של מוצר ברורה. פרוש הדבר; טיב המקום, טיב האדמה, טיב האקלים והחלק היוצר של בן-האדם המטפל במוצר. למשל - בחירה הזן; טיפול ביין בשלבי השונים.

Indications de provenance אינה כוללת את שני האלמנטים הללו, היא מדגישה רק אחד מהם. למשל - בושם פריזאי יכול להיעשות מחומר גלמי שאינו מפריז; בה בשעה שייך שמפניה, או אחד, צריך להעשות מפרי הפרטים הגדלים באותו המקום. הצרפתים, שלהם מסורת ארוכה בענין זה, והרואים כל פגיעה ביינוי המכורה כפגיעה בפטנט; חושבים זאת כהשגת גבולם. מנקודת מבט שלנו, ישראלית - זו פגיעה ברעיון תוצרת הארץ. היו לנו כינויי מכורה וציוני מסחריים כמו "פרות הבשן", "ארזי הלבנון" בעבר; עכשיו - אנטימים מיקנעם ותפוחי-זהב הצקראים תפוזי יפן.

לאור כל זה הייתי מרשה לעצמי להציע את התיקונים הבאים, כדי לפגוע הנחות מיותרות ולתת הגנה מסשית למוצרי פרי הגפן הצרפתיים.

שני סעיפי המשנה הראשונים נשאריהם על כנם.

סעיף 3. אומר: (1)

"כינויו של יין בשם גיאוגרפי שאינו מקום מוצאו, או כינוי המשתמע כשם כזה - יראוהו כתיאור מסחרי כוזב כמשמעותו בסעיף 2; אין נפקא מינה אם צורפו לכינוי מלים כגון "מין", "סוג" או "טיפוס" או תרגומן של מלים כאלה בשפה לועזית.

הצעת:

"כינויו של יין בשם גיאוגרפי שאינו כינוי מכוונתו או ציון מוצאו, או ביטוי המשתמע כשם כזה - יראוהו כתיאור מסחרי כוזב כמשמעותו בסעיף 2; אין נפקא מינה אם צורפו לכינוי או לציון מלים כגון "מין", "סוג", "טיפוס" או "חיקוי" או תרגומן של מלים כאלה בשפה לועזית, אפילו צוין המקור האמיתי של היין.

כדי להדגיש פרטי תיקוני, דומני כי איבני

צריך לעמוד על פרטי הדברים.

סעיף 3(2): הצעת

"יין בסעיף זה - לרבות תוצרת יין, ברנדי, יין שרוף, מין ענבים וכל משקה המכיל אלכוהול.

הצעת להוסיף עוד 5 סעיפי משנה: כי הכינוי

"קוניאק" ימחק ובמקומו יכתב "ברנדי". אם המלה "קוניאק" תשאר, יהיו קונפליקטים בתי-משפט. אם רוצים להסדיר את הבעיה סופית יש לתקן את המילה.

בסעיף 2(1), הצעת סעיף משנה 4, בהגדרת המושג

"תיאור מסחרי כוזב", לאחר המלים "ואפילו היה אותו תאור סימן מסחרי או חלק מסימן מסחרי" יש להוסיף "או חלק משם כלשהו".

הצעת סעיף משנה 5: "על אף האמור אחרת בפקוד

לא תהא זו הגנה, לצרכי סעיף זה, כי הנאשם עשה מה שעשה בלא כוונה לרמות או כי התאור הכוזב אינו עשוי להטעות או כי הנאשם נהג בתום לב, אפילו הוכיח הנאשם את האמור בסעיפי משנה (א) ו-(ב) מסעיף 3(2).

רוצה אני להפנות את תשומת לבכם לסעיף 3(2);

פרוש הדבר התחשבות עם ההגנה על הקוניאק. זו תקופה די ארוכה שמשמשים בכינוי המכורה "קוניאק". משתמשים בשם זה שנים על שנים מלי שיאמר במפורש כי זה היא עבירה. ישנה עבירה פלילית שאין כל צורך בכוונה פלילית. אנו מציעים כי זו תהיה עבירה רק ביחס לסעיף זה, רק ביחס לכינוי מכורה; תהיה זו עבירה שענין הכוונה של המזייף לא תהיה דרושה, על-מנת לעשות את הדבר פשוט ויעיל.

אני מרשה לעצמי להדגיש כי סעיף זה נראה לנו

כחשוב ביותר. באותו אופן יש, כמו-כן, למחוק הוראת סעיף 15 לפקודה זו, אשר לא יחולו לצרכי סעיף זה.

בכל אותם המקומות שישנה הגנה לכינוי המכורה,

אין אפשרות לדבר על כוונה, מפני שמי שנכנס לגבול השמות האלה יודע בפרוש שהוא משיג גבול; ואם הוא עושה זאת, הוא עושה זאת לצרכי נוחיותו הוא. איבנו זקוקים לשמות לועזיים כדי להאדיר את המוצרים שלנו.

הצעת סעיף משנה (7): "סעיף זה יכנס לתקפו

כעבור שלושה חודשים מיום אישור חוק זה בכנסת. אין כל ספק שיש צורך לקחת בחשבון הוראת מעבר. יש אנשים שלהם מלאי גדול של בקבוקי יין עם השמות הקיימים. אין להפתיעם, יש לתת להם אפשרות לתיקון.

בזמן המנדט היו כמה התנסויות עם יצרני היין הצרפתי והכל סודר בשלום מבלי ללכת לדין. אולם מזמן קום המדינה, אין אפשרות להסדיר את העניין בשלום. היו כמה ניסיונות להפיק שמפניה ישראלית; היתה חברה בנתניה שלא הצליחה לעשות דבר, היתה חברה בפתח-תקוה. עכשיו יש יין הנשיא הנושא למטה את השם "כדוגמת שמפניה". לפי התיקון הזה יהיה צורך להוציא כתובת זו.

ידוע לכם בודאי כי בספטמבר צריכה היתה להתקיים ועידה בקשר לעניינים אלה - לתיקון אמנת פריז. יצאו לאור שתי חוברות מצד הלשכה הראשית בשוויצריה, הדנות בעניין זה והמאגלפות מאוד. כל ההצעות שהצגתי כאן מבוססות על ההצעות לוועידה זו, שתקיים באחד החודשים הקרובים. ההצעות לוועידה טרם נתקבלו, אך הן מקובלות בארצות רבות.

היו ד"ר אבניאל: אני מודה מאוד לעד שצ"פ ופסק וחברו אשר הופיעו בפנינו להציע הצעותיהם. אין ספק, שיש כמה דברים שנצטרך לתת את הדעת עליהם ולטפל בהם. נעשה זאת לאחר שנשמע את דעת היועצים המשפטיים שלנו.

כדי לשחרר את אזרחינו הנכבדים, האם יש לחברי הוועדה שאלות?

ברשותכם אשאל אני: אנוכי מבין ממר שצ"פ שיש לנו התחייבויות מסויימות בהסכם שבין משרד החוץ שלנו לבין משרד החוץ הצרפתי. (מר קיסרון: יותר מזה; אמנה בינלאומית). מדוע לדעת מר שצ"פ אנו חייבים לקיים את התחייבותנו כן, לפני משורת הדין, לרעת המשק הישראלי, שנאסר אפילו להשתמש בסוגריים ליד השם הישראלי המקורי? כי משקה זה דומה לשמפניה או קוניאק? אם אנוכי רוצה לקרוא לזה "הללויה" ולמטה לציין כי זה מאותו סוג של שמפניה, מדוע אסור לנו, לדעתך? על זאת לא התחייבנו באמנה בינלאומית.

ש.א. שצ"פ: עם כל הכבוד, התחייבנו. זה כלול בהחלט בהסדר מדידי, ואפילו אם לא התחייבנו זה פוגע בעצם הכינוי שמו. *Appellations d'origine*

אני יכול להצביע על כמה מדינות כמו אפריקה-הדרומית, איטליה, אוסטריה שהכניסו זאת לאמנות הדדיות. יש מדינות שלא נכנסו כלל לאמנת מדידי, אם כי הן חברות באמנת פריז. יש חלוקי-דעות; אינני חושב שפה המקום להתווכח על זה. הדבר היחיד המעניין אותנו כרגע היא הצעת התיקון לפקודת סימני הסחורות. לפי דעתי, ההצעה כפי שהוגשה על-ידי הממשלה, תפתח פתח לערכאות רבות.

באותו הרגע שמישהו כותב "מין סוטרן" או "מין שמפנין" הוא גורם נזק לאותם היצרנים הצרפתיים. בצרפת עצמה אסור לכתוב זאת. אסור למישהו מאזור שכן המייצר שמפן לקרוא לזה "שמפן".

ג. שוקן: בישראל מייצרים יינות רבים המופקים מגפנים שהובאו לראשונה מאזורים בצרפת. האם, לדעתך, מותר לציין זאת על הבקבוק; שהיין הזה מופק מזנים שהובאו לראשונה מצרפת?

ש.א. שצ"פ: 144 זנים הובאו על-ידי הכרון רוטשילד בזמנו. רוב הגפנים שלנו מקורם מזנים צרפתיים. אולם, אפילו בצרפת, באותו הרגע שמביאים זן ממקום למקום, אפילו לשכנות של כמה מאות מטרים, הוא חדל להפיק את אותו הפרי שהפיק במקום האחר.

היו ד"ר אבניאל: שמענו את השאלות שהביא בפנינו העורך-דין שצ"פ נשקול בהן בכובד ראש. אינני יכול להבטיח שנקרא את כל השגיו; על-כל-פנים נדון בהם ונשתדל לעשות כמיטב יכולתנו.

רבותי וחברי, אני מקדם בברכה את שר המסחר

והתעשייה.

נפתח היום בבירור חוק ההגבלים העסקיים.
הקדמתי את הבירור בשאלה זו והזמנתי את שר המסחר והתעשייה מאחר והוא עומד
לצאת למסע למזרח הרחוק. אמרתי, נשמע קודם את עצם הבעיה מפיו.

השאלה המעניינת אותנו היא באיזו מידה החוק
הזה לוחץ. השאלה השנייה המעניינת אותנו, באיזו מידה נוכל להכליל חוק זה
את כל אותם האגפים המשקיים הפועלים במדינה, כולל "תנובה", הסקטור האחד,
השני והרביעי; בפרט לאור כך שאין אישור למפרע, אלא כל דבר צריך לעבור
ועדה צבורית.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: אדוני היושב-ראש ורעי. אני חייב להגיד שאני
לא עכבתי אחד הבירור בכנסת. אני חופשי מכך
פורמלית מאחר ואינני חבר-כנסת, ואני משתדל שלא להטריד את הכנסת אלא בעניינים
שלי.

לשאלתו הראשונה של היו"ר: אין לי ספק של
היה חוק הגבלים קיים, היינו בשנים שעברו משתמשים בו. דבר אחד יכול אני
לציין בפני חברי הוועדה, כי כאשר אני מציין משהו כחיוני, אין אצלי קנה-
מידה בשביל חלק זה או אחד. לשאלה אם החוק יכול את כולם, הרי שכוונתי
כי בטיפול הוא יהיה בשביל כולם. אם מישהו בא אלי, המייצג מפעל זה או
אחר, או המייצג סקטור זה או אחר, אין קנה מידתי שונה. אמנם, קראתי באחד
העתונים כי אני עומק בקבלת ובטיפול עובדים על-פי "הכרה אישית". ספור זה
מצוץ מן האצבע.

במידה שאני אומר כי נחוץ לנו חוק ההגבלים
העסקיים, אני יודע כי הוא יהיה לטובת הצרכנים ובסופו של דבר גם לטובת
היצרנים. אינני מאמין בדברים מלאכותיים. אפשר לשאת מחירים מלאכותיים חודש,
חודשיים, על-פי הסדרים מלאכותיים אפשר לחיות תקופה מסויימת, אך משק אי אפשר
לבנות על-פי דברים מלאכותיים.

אני מניח שנאמר בכנסת כי העניינים אצלנו, מלקם,
מסובכים יותר מאשר במקומות אחרים. אני יכול להביא לכך דוגמאות, ואביא במקרה
זה את בית-החרושת למלט "שמסון": יכולתי לכתוב חוברת על תולדות הקמת "שמסון",
ועל כל מיני אנשים, אנרי היזמה הפרטית, שטיפלו בהקמת "שמסון"; איך הם אספו
שמן ושומן תוך כדי טיפול ב"שמסון", בית-החרושת שניבנה בערך מ-1935 עד השנה.
אם "שמסון" ישאר בהיקף הנוכחי, אם ישאר בטיפול הנוכחי, תתבע ממשלת ישראל באחד
הימים, על הסדר משקי או כלכלי, לדין על-ידי אנגליה; מאחר ובית-החרושת שווה
פחות ממה שהושקע בו. תשלום ממשלת ישראל יהיה קשור בהשגים הפוליטיים שתוצה
על-ידי כך להשיג. "שמסון" ייצר השנה 200,000 טון מלט, וזו קרליבסקי חושב
שאנחנו ניתן לו מחירים אחרים מאשר ל"נשר"; מחירים שמלט מקבל לפי ההבנה
הפשוטה של קרטל. קרטל, הווה אומר, תמיכת הממשלה בו.

ש. פרלשטיין: זה נכנס לשאלה של קרטלים או פיקוח מחירים,
אדוני השר?

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: זה נכנס אצלי לקרטלים. היום זה פיקוח על
מחירים, ואפשר להסביר גם היום שזה קרטל.
בינתיים, יגיע הזמן ש"נשר" יגדיל את יצורו בשני-שליש; "שמסון" יגיע
לתפוקה של 500,000 טון, מאחר והמחצית השנייה של בית-החרושת צריכה לעלות שלישי
מהקמת בית-החרושת כולו, יתכן אפילו פחות משליש. אנו מעינינו כרגע בהקמת בית-
חרושת למלט עם קומבינט של משהו אחר בנגב. אז - לא יהיה פיקוח על מחירים;
ניתן להם להתחרות, ואז יהיה זה קרטל.

אתן דוגמא שניה של עסקי שמן. לא בכוונה דוגמאות
של יזמה פרטית וקאופרטיבית צבורית, הפועלים יחד בענף זה או אחר. הארץ צורכת
20,000 טון שמן בשנה. יש 4 בתי-חרושת גדולים; "שמן", "יצהר", "ט.ב." ו"עץ-
הזית". המציאות הנוכחית של חוסר דולרים, של מתן שמן רט בכמות מסויימת של

קילו לנפש לחודש, מכניס את בתי-החרושת לפיקוח, או יכול מישהו להגיד לקרטל.
זה יהיה אסור כאשר החוק יתקבל.

יתכן כי לולי מבצע סיני, עלולים היינו לבטל את הפיקוח ב-1957 ולתת להתחרות. אנו מקווים לעשות זאת ב-1958, והשר שיהיה ממונה על כך, ימעול בתפקידו אם בגלל שם "יצהר" או שם "שמן", יתן להם לחבל בקרטל.

אני חותר לקראת התחרות יותר חופשית, ואז חוק הקרטלים, או המושג של מלחמה בקרטליזציה, יאפשרו לפעול במסגרת רחבה יותר. לנו דנו בחוק זה ב-1951-1952 הייתי אומר כי הוא אינו שווה לא רק את הבירור בכנסת, אלא את הנייר עליו נידפס. החיים המשקיים הכלכליים היו מסודרים בצורה כזו שרק מחיר אחד, חוסר התחרות, יכולים היו להסתייע בנתונים שהיו במשק. במידה ואנו יכולים להשתחרר מהכבלים של המשק, ובודאי מישהו יגיד כי אנו הכנסנו כבלים אלה, אך, לדעתי, הם הוכנסו על-ידי מלחמת השחרור ועל ידי העליה, חוק ההגבלים העסקיים ימלא את תפקידו. הוא יכול היה, למעשה, למלא את תפקידו ב-1954, 1955, 1956, 1957; במיוחד בשנתיים האחרונות. יש מקרים, אפילו אם הם נראים כלא חשובים, הם מקדים של הפקרות להם בחוק חוק. אביא לדוגמה דבר שאינו מטביע חותמו על המשק - עניני ברות. אני מכיר ענין זה שהיה זועק לשמים; על-פי חוק זה לא יוכלו להמשיך ולעשות מה שעשו עד כה.

תעשיית המלח. היום הם בהתחרות ומורידים אחד לשני לא רק את הרווחים, אלא בדמה לי כי הם עובדים היום בהפסדים. אך זה עתה ענינם.

החוק חשוב וחיוני במידה וממדי המשק מתרחבים, והם נמצאים בתהליך של הרחבה מתמדת.

אביא דוגמה גוספת: יש בית-חרושת לתרכיזים. אנחנו רוצים לייצא את רוב התרכיזים. קבענו, מחיר אחד לתפוחי-זהב; אנו עושים זאת לא רק בגלל פיקוח אלא משום שלו בותנים היינו להם לקבוע את המחיר בו רצו, היה הדבר מעלה את האינדקס ב-2-3 בקורות. מישהו טוען כי לא עשינו זאת בגלל פיקוח, ואני אומר בגלל מלחמה בירוקר. התאחדות המיצים, אם יצליחו בעוד שנה, שנתיים למלא את אותם התפקידים, לא אמשיך בפיקוח והחוק יפעל כלפיהם. אם אפעיל אותו עכשיו, יהיה זה בעוכרי היצוא, או בהגדלת היצוא. חבר-הכנסת בז'רנו מכיר היטב את הבעיה, ואם הוא חולק על דוגמה זו הייתי מעונין לשמוע דעתו, אך דומני כי דוגמה זו נכונה.

אין לי מה להוסיף לשאלתו השניה של היושב-ראש. המעונינים הופיעו בודאי בענין זה בכנסת, וקיבלו תשובה על כל שאלותיהם.

היו ר"ד ר"ר אבניאל: שאלות:

הערת ביניים: מכיון ושר המסחר והתעשייה נגע בדבריו כאן בבית-החרושת למלט "שמסון", למען ההיסטוריה ברצוני לומר שזו היא שערוריה; אחת הגדולות של המשק שלנו. לדעתי, ממשלת ישראל ושרים יתבעו לתת את הדין על כך. אין זה עניני לתת עצות, אך יש לטפל בענין זה. בדיוק ברוח דבריו של שר המסחר והתעשייה הגשתי שאילתה, אשר בתשובה עליה ביקר אשכול את אנשי "שמסון", אך עשה זאת בכפפות משי. אני חושב זאת בהחלט לאחת השערוריות שקרו במשק שלנו ב-10 השנים האחרונות.

אמרתם זאת כדי לא לתת לדברי שר המסחר והתעשייה, המרים מאוד והנכונים מאוד, לעבור בלי תגובה.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: תשובה ענינית להערה צודקת: אני חושב שממשלת ישראל עשתה, בצדק, מאמצים רבים כדי שנית-

החרושת יונע, כדי שיהיה מקור עבודה לכמה מאות פועלים, ואת השבתים מלט שהם
נותנים למשק הלאומי. ממשלת ישראל היתה מתערבת בענין זה כאשר ניבנו צריפונים
ובדונגים מפני שלא היה לנו מלט. אבל גם אז, כל התערבות של ממשלת ישראל, בכל
השלב, היתה עולה לה חלק מה-4 מיליון שטרלינג שהושקעו בבית-החרושת, ולכן
לא התערבנו. על-כל-פניו אין אתה יכול להחשיד את ממשלת ישראל בכוונת אהבת
יתר לקרלינסקי, או לפני כן למן אד לעובד בן-עמי.

הינני ד"ר אבניאל:
אני רוצה לשאול את כבוד השר אם הוא מסכים
שהוועדה, בניגוד להצעת החוק, תוציא את
הארגונים הקיבוציים.

(2) הצעת חוק זו מוציאה מלמפרע את האפשרות
לטפל בהסכמים בהגבלים עסקיים לא אנכיים כי אם אפקיים. אני שואל אם השר מוכן
שאנו נשקול גם את הענפים העסקיים.

לפי הצעת החוק אין אוסרים מלמפרע כל קרטל
או מונופול. הוועדה שהממשלה תמנה עלולה להחליט על קרטל או מונופול, אם הוא
בשנה זו לטובת המשק או הארץ, שיש להתקיים בתור כזה. הצעת חוק זו מחייבת
כל הגבל להרשם אצל הוועדה שהממשלה תמנה, והוועדה תדון בכל מקרה ותוציא את
מסקנותיה. לכן אני שואל אם השר מוכן שהוועדה תכניס את שני התיקונים הבאים,
אותם תראה כתיקונים צדדיים: א) שחוק זה לא יוציא מלמפרע את האפשרות לטפל
בשטח התקלאי ובשיווק התקלאי. ב) לא יוציא את האפשרות לטפל בשטח אנכיים ולא
רק אפקיים.

מר הניג:
אינני יודע בדיוק למה מתכוון ד"ר אבניאל
כאשר הוא אומר אנכיים ואפקיים; אם כוונתו
שאנשים אינם נמצאים באותו שלב יצור, אלא יצרן עם סיטונאי, - הרי זה נכלל בחוק.

הינני ד"ר אבניאל:
יצרן עם יצרן; דרגה שניה של יצרנות - חברת
בת.

מר הניג:
זה לא נכלל, אבל אנכי ואפקי נכלל בנוסח החוק
למעשה, חברת בת וחברת אם יכולות להיות באותו
שלב יצור, או נכלל אין להם כל קשר לגבי היצור. אלה הם שני דברים נפרדים לגמרי
האם אנו צריכים לראות חברת בת וחברת אם כגוף אחד? האם אנו צריכים לראות באור
האופן את חברת האם וחברת הבת? - כוונתנו היא כי אם נטיל את החוק על חברת אם
וחברות בנות, וחברות בנות בינן לבין עצמן; אנו יוצרים, ראשית כל, אבסורד.
פרוש הדבר שאנו צריכים להתערב כאשר שני אנשים עושים שותפות לגבי עסק מסויים או
כאשר אדם מוצא לנכון חלק מהעסקים לנהל בתור חברת אם, וחלק מהעסקים לנהל בתור
חברה אחרת. אנחנו מתווכחים איך הוא עושה את הסדורים האלה, כאשר הם הוא עצמו.

ש. שורש:
אני מבין כי בתוך הבירור שהיה בכנסת, היו
שלוש בקורות שניות במחלוקת, וחשוב היה
שהשר יחווה דעתו עליהן.

הבקורה הראשונה - חקלאות (סעיף 8), האם
חייבים לרשום זאת או לא? - הסדר כזה איננו הסדר כובל חברות. הפיקוח הממשלתי
בא מפני שהממשלה מפקחת על מועצות היצור והשיווק.

בקורה שניה - חברות ממשלתיות. חברות ממשלתיות
בהן רוב של מניות לממשלה או בהנהלת הממשלה. דומני שניתגלו שתי דעות בענין זה.
בקורה שלישית - היחס בין חברה לבת חברה, של
יותר מ-51%. הכינונו כי אם לצורך מסויים, מייצרות חברות-בת, יש לראות
זאת כחלק החברה.

חשוב היה שהשר יביע כאן היום דעתו לפני שאנו
נכנסים לדיון.

ש. בז'רנו:
מר הניג צדק כאשר הסביר כי חברת כת וחברת אמ, אינן להן כל קשר עם מה שנקרא קרטלים אנכיים או אפקיים. נדבר לנקודה עצמה, ואני מבין כי עליה אנו מעוניינים שמוע את דעת השר.

בעיקר, רוצים אנו לשמוע את דעת השר, על חברות השייכות לחברת העובדים. החוק הזה, כמו שהוא, מוציא את כל החברות שהיקוח עליהן הוא של חברת העובדים, מאחר והן כולן חברות בת. לפיכך יוצא כי החברות קבלן "סולל-בונה" חייבת לקנות צנעים רק של בית-החרושת לצנעים של "סולל-בונה" מאחר ואין הוא זקוק להירשם.

נקודה זו, סוג זה - על כך אנו שואלים דעתו של השר; האם הוא מעוניין שזה ישאר בחוק, או האם הוא בדעה שרצוי שגם הסכמים אלה, החוק יחול עליהם.

הי"ר ד"ר אבניאל:
למרות הערתו של חברי המלומד בז'רנו, הסתבר דוקא מפני ההתחלה שלו, כי הוא שולל את האפשרות לכלול מפעלים הבנויים בצורה אנכית; וזה בכלל על-ידי אותו ארגון הנקרא חברה וחברת-בת, וזו הסתדרות העובדים, מאחר הסתדרות האיכרים - אם יקום בית-חרושת למוצרי פרי הדר. מר בז'רנו שולל זאת מאחר והחוק מוציא גופים אלה מתחולתו. לא תוכל לעשות דבר נגד זה מאחר ואז עליך לשנות את כל הגישה.

אנו רוצים לשמוע את תשובת השר, אם הוא מוכן או מסכים כי נמצא את הלבוש המשפטי והניסוחי לבעיה שהועמדה כאן.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: אענה בקיצור נמרץ. אינני יודע איזו תשובה מצפה לקבל ממני ד"ר אבניאל או חבר-הכנסת שורש.

המועצה לשיווק פרי הדר לא צריכה להרשם, לדעתי, לפי חוק ההגבלים; ו"תנובה" לא צריכה להרשם לפי חוק ההגבלים העסקיים, וכן לא "טנא".

ש. בז'רנו: והסכם בין "תנובה" ו"טנא" על שיווק דבש בשוק המקומי, צריך להרשם?

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: לפי המצב הקיים, בית-החרושת "פרימן" ובית-החרושת "אהרונ"י, הם צריכים יהיו להרשם, אך אני הייתי נותן להם היתר שלא יהיו קרטל.

אני לא יכול לענות לחבר-הכנסת בז'רנו על הסכם בין "תנובה" ו"טנא".

קיימת מועצה לשיווק פרי הדר; ארגון מועצה לשיווק ירקות; נציגי ממשלת ישראל משתתפים בישיבות מועצות אלה. ארגון מועצה לשיווק תוצרת הלול. בשבילי מועצות אלה מספיקות.

אינני יודע מה הוחלט בכנסת בעניין זה. יתכן וקיים ויכוח אם יהיו 3 באי-כח הממשלה או 6 - במועצה לשיווק פרי הדר. חבר-הכנסת ספיר מדבר על לבי שמספיק 3; שר החקלאות יחליט. לזאת אין צורך בכפילות; אם הממשלה מעריכה, תומכת, מעודדת, שולחת את נציגיה המוסמכים, המשתתפים בכל הבידורים, עוקבים אחר כל הדיונים וההחלטות, עוד הכשר לכך אינו מוסיף כי אם גורע.

חברות ממשלתיות - זה באמת אבסורד.

על חברה וחברה בת אני יכול להביא דוגמאות רבות: "אתא" - קודם כל, ישנן שתי חברות; חברת "אתא" וחברת "אתא כורדני", אך זה בית-חרושת אחד - אתא". ישנן לחברה זו חברות לתפירה ולמכירה, לדעתי זה בית-חרושת אחד. ל"תנובה" - יש "תנובה" ויש "תנובה אכספורט", וישנו בית-חרושת לפרי הדר - "פרי תנובה".

אני צריך לדאוג את העניין, ולא להתווכח בסגנון של מפלגה אחת או אחרת. בחקלאות המצב אינו כזה שהיא מהווה סכנה לקרטליזציה.

אמרתי את דעתי על שלוש הבעיות. היה דיון מפורט בכנסת בבעיות אלה. מה מצפה היו"ר, שאני אבוא ואומר כאן כי כל מה שאני אומר הנו הגיוני?

היו"ר ד"ר אבניאל: באותו הדיון הכללי בכנסת, טען, למשל, חבר-הכנסת בהיר שלדעתו, יש להכניס את ארגוני המשווקים החקלאיים. מה דעתך על כך, אדוני השר?

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: אם יתברר שצריך, נכניס.

החוק יתחיל לפעול. אנחנו ניזקק לו יותר ויותר עם הרחבת המשק. אם יתברר תוך השנים, שחוק זה נחוץ בשביל "תנובה", "טנא" ואחרים, אני אהיה בעד הרחבת החוק. היום אני חושב שלא זו היא מטרת החוק, לא זו היא החזית. אני מרשה לעצמי להגיד כי אם יהיה צורך, אתבוע הרחבה.

אביא דוגמא: "תנובה", "טנא", "ביעף" ו"אל-על" (של רמות השבים): דומני, כי מה שהיה בקיץ 1957 בעניין הביציעים, לא היה לכבוד לאלה שהיו מעורבים בכך. וכאשר צריך היה לשבור זאת, הייתי מוכן להביא ביציעים אפילו באירופיים. ראיתי בעניין זה הורדה מ-18 גרוש ל-10 גרוש. אם יתברר, תוך התרחבות והתפשטות המשק החקלאי ש"תנובה", "טנא" ו"ביעף" צריכים להכלל בחוק זה - אעשה זאת. אין הזדמנות שאינני מתווכח עם ורלינסקי על שיווק; אך יודע אני היטב, ויודעים זאת רבים אחרים כי אילו לא הייתה "תנובה" הייתי מחפש דרכים להקים אותה.

ד"ר ארנון: אין זה החוק הראשון בעולם בעניין קרטלים. אנחנו נוכחנו לדעת כי כמעט בכל הארצות, יש הבדל גדול בטיפול בתוצרת חקלאית, ובתוצרת חקלאית-תעשייתית. ישנן בעיות אחרות, ואני חושב שבחוק זה אנו עושים מאמץ להסדיר את שטח התוצרת התעשייתית. אינני חושב כי אנו עושים שדות לזיכוח על החוק אם אנו מביאים דוגמאות משטח החקלאות, המצריכה או לי פעם הסדר, אך שאי אפשר להסדיר את ענייניה באותה המסגרת. ואם אני אומר אי אפשר, אינני אומר שבארץ אי אפשר, אלא בשום ארץ אי אפשר.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: אין כל עניין חקלאי, בשום ארץ, במסגרת חוק הקרטלים.

ד"ר ארנון: רוצה הייתי להציע כי במידה וישנו וזיכוח על החוק, יכוון הזיכוח לשטח בו אנו מטפלים. אנחנו נדקנו את העניין; אפילו באמריקה בעלת חוק הקרטלים החזק ביותר, לא נכללת התוצרת החקלאית במסגרת החוק.

היו"ר ד"ר אבניאל: ברצוני להודיע גם לשר המסחר והתעשייה וגם למנהל הכללי של משרד האוצר כי הובאו שני דוגמאות, גם על-ידי חבר-הכנסת/גם על-ידי חברים אחרים, של ארצות אשר בהן הוכנס העניין החקלאי במסגרת החוק.

מ. גלבוע:
 החקלאות מבצעת זאת באמצעות מועצות יצור ושיווק. לפיכך, אין צורך לפקח על מועצות אלה ומסיבה זו על החקלאות עצמה. יתכן שצריך להקים עוד ועוד. בדרך כלל, וכך נהוג בארצות רבות, זהו התהליך. כמוכן, שיש להשוות כל ארץ לתנאיה היא. בחקלאות הבעייה היא בדיוק הפוכה מזו בתעשייה - כיצד להביא להגדלה שלא יהיה עודף ושלא יהיה שפע. לכן, צריכה במקרה זה להיות עבודה משותפת עם המייצרים עצמם, דבר השונה לגמרי מהמצב בתעשייה. החוק הפשוט ביותר, יחסית, אינו קודת-גג לגבי החקלאות.

מ. אולמרט:
 מדברי ההסבר של שר המסחר והתעשייה מתברר, כי בחקלאות ארץ לארץ אין להשוות. נכון, שהשר יכול תמיד להטיל פיקוח על כל מוצר חקלאי. חוק השירותים שקיבלנו לא מזמן, האם הוא לא נתן לשר את האפשרות לקבוע את המחירים של המוצרים? - הוא נתן לשר את הכל האפשרות.

רוצה אני להביא כאן לדוגמה את ענין הדגים, בראש וראשונה הדגים הקרפיונים בברכות: הם למעשה, מונופול של משווק אחד. למעשה, 97% מהדגים המשווקים עוברים דרך תנובה. נקבע מחיר לדגים, על-פי תחשיב של ארגון מגדלי הדגים אשר אצלו מבוסס יום עבודה בברכות דגים על 20 לירות. לדעתי, הוא צריך להיות 12 לירות. על סמך תחשיב זה של 20 לירות יום עבודה משלם משרד המסחר והתעשייה.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר:
 אתה צודק שזה ענין לדיון. אך מה השייכות לחוק בו אנו דנים?

מ. אולמרט:
 זו היא למעשה התוצאה של כל המונופול-ליזציה והקרטליזציה.

אני חושב כי ישנם מקרים מסויימים שגם בחקלאות יכול להווצר מצב ששר יהיה עלול או חייב להשתמש בחוק זה. אם השר מדבר על אמצעים אחרים, דומני כי גם בתעשייה ישנם אמצעים אחרים. החלוקה הזאת לפיה פוטרם את החקלאות, מוכיחה כי אין כל צורך בחוק.

הי"ד ד"ר אבנאל:
 לדעתי, ישנם חוקים שלעיתים שוללים את הבסיס המוסרי מהם, אם מעבירים אותם בצורה לא נכונה. חוק הקרטלים אם הוא לא יהיה מושתת על הבסיס המוסרי הנכון, שום מעיפים חוקיים בו לא יתנו את הגושפנקא להעביר זאת; וידידנו ד"ר ארנון טועה, אם הוא סבור שנדון ונשאל שאלות ביחס למעיפים. אנו שואלים זאת ביחס למעיפים. אם נשמע טעיף מסויים או ננסח אחד, את הסעיף על-ידי כך אין מוציאים, אפילו לא את האפשרות לדון בעסקות מזיקות, אם נמצא בשטח השיווק החקלאי, בשטח החקלאות או חברות ממלכיות עיסקה לא כשרה, אין זה מענין אותי אם זה היא חכרה בה 51% לממשלה. חוק זה יהיה לכולם במדינה. אם הוועדה תמצא שדבר זה או אחר אינו מזיק, לא תאסור אותו. טוען השר כי ישנן מועצות לשיווק ירקות, לשיווק ביצים, לשיווק הדורים. אתה אדוני השר יודע באיזו מידה אי אפשר להתערב בעניינים הקטנים. לשר אין השפעה שם; אבל אם תהיה ועדה ממלכתית תוכל היא ב-10 מקרים לומר כי הדבר מועיל, ובמקרה אחד תוכל לומר אין זה מועיל. אם, לכן, כוונת השר טובה, אל יקח הכרח למפרע, זה למפרע בבחינת נחמד עלי ופסול, וזה בבחינת הכשר.

אינני מוכן שחלק אחד יכלל למפרע, וסלק שני יבחן במשך שנתיים, ואם יתנהג לא בסדר יכלל על-ידי השר.

אם לא נבוא לידי הכלל, כאן, נבוא כרגיל עם הסתייגויות. היינו מאוד רוצים לבוא לידי הכלל.

א.ט.

ועדת הכלכלה
28.1.1958
חוק ההגבלים העסקיים.

ב. אזניה:

שאלה לסדר-היום. אני מבקש שכבוד
היושב-ראש יקבל את שאלת ברוח טובה.

כאשר הגינותי בוועדת הכנסת על כך שחוק
המים יעבור לוועדת הכלכלה, השתמשתי בוועדת הכנסת בנימוק של שר החקלאות
כי יפנה ליושב-ראש ועדת הכלכלה ויבקש כי יקדימו את הדיון בחוק המים
לדיון בחוק זה. אינני יודע אם בגלל רוב הטרדות של השרים, שר החקלאות
פנה ליושב-ראש הוועדה או לא. אני מרשה לעצמי להעלות שאלה זו כאן -
אם איננו צריכים להקדים את הדיון בחוק המים לדיון בחוק זה, דבר
שיאפשר, לדעתי, שני השגים: א) הקדמת הדיון בחוק המים. ב) דיון בין
חוגי הכנסת בחוק זה.

היו"ר ד"ר אבניאל:

לאדק שאני מקבל את שאלת חבר-הכנסת אזניה
ברוח טובה אלא אני תמים דעים אתו.

לקחתי בחשבון ששר המסחר והתעשייה עומד
לנסוע. לקחתי בחשבון כי בתור יושב-ראש הוועדה אין אני רואה זאת כצורך
והוגן לחרות ללא קץ את הדיון בחוק ההגבלים העסקיים. אמרתי, נשמע דעתו
של שר המסחר והתעשייה, ואם נצטרך לספל בחוק גדע מה מצב העניינים.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: אם תשאל אותי, מבחינת דאות המדינה,
לאיזה משני החוקים היא זקוקה יותר;
ברור כי אומר חוק המים. היושב-ראש ביקשני לבוא לישיבת הוועדה הבורק
ב-11.45, נעניתי ובאתי.

אני ממעט להשתמש בביטוי מוסרי ובלתי מוסרי,
אך כאשר משתמשים בו אני אומר כי מוסריות היא יחסית. אני חושב שלחוק זה
יש במים מוסרי. אני לא מתעלם מהעובדה שיש להסביר כמה וכמה דברים שהם
מסובכים. זו פרשה של 50 - 70 שנה שכן נבנה המשק. הקאופרציה לא התחילה
עם "סולל-בונה". היה תהליך מסויים. יתכן, שלו 15 במאי 1948 היה ב-
1908, היו פני הדברים שונים. אני לפעמים איש וויכוח עם "סולל-בונה",
לפעמים אפילו איש ריב ומדון. אבל יחד עם זאת, אמרתי לאגרוטי כי לולי
"סולל-בונה" לא היינו מגיעים למה שהגענו היום בשטח הבניין וביצוע עבודות
קבלניות גדולות. אני יודע ש"סולל-בונה" מילא תפקידים הסטוריים אפילו
במלחמת השיחורר. כאן לא היה מצב כזה שעם קום המדינה הקימו אשכול ובן-
גוריון את "סולל-בונה". במשך 10 שנות קיום המדינה, בלי "סולל-בונה"
האם היה קם מפעל השיכון העצום? אתם רוצים לומר, כי אם החוק הזה אינו
אוחז בקרניים את "סולל-בונה", הוא משולל שיויון מוסרי?

לענין המונופולים: בראשית דברי הבאתי
כמה דוגמאות. אני יכול לסכם את דעתי בחצי פטור: תן למשרדי עוד 50-70
מיליון דולר לשנה, ואני אשנה לך דברים רבים. במציאות הקיימת, המנוצלת
לפעמים גם על-ידי "סולל-בונה", אם נבצל את החסר של 50 - 70 מיליון דולר,
כל בית-דין צדק, ויהיה זה רק בן-ת-דין צדק ומוסר, הוא בוודאי יעמיד כאחרון
בתור את "סולל-בונה".

אניא כאן לדוגמה את בית-החרושת לנייר
בחדרה. המספרים, לאחר בדיקה, הראו כי בין בית-החרושת לנייר קבלת הנייר
על-ידי המדפיס, הרווח הוא בין 60% ל-70%. וזאת, כאשר בית-החרושת עובד
על הפסדים. נאמר לי על-ידי יהודים ישראלים כי מקבלים שם כסף מתחת
לשולחן; שיטתו בבית-החרושת יהודי ישראלי העושה זאת. קראתי אותם אלי,
וביקשתי שיאמרו את הדבר בפני העושה זאת. בושת ונכלמתי. דברתי אתם
בצורה שהשאירה בלבם רוגז ובלבי משקע. תנו לי להביא עוד 1,200, 1,000
טון נייר ותווכחו כי הם ישארו בלי גזל, בלי מחסור ובלי משקע.

המצב בארץ מצרין הסבר, אך במידה ו"סולל-
בונה" תחטא לפי החוק המוצע; או "תנובה" או "טנא", יאחזו נגדם בכל
האמצעים.

א.ט.

ועדת הכלכלה
28.1.1958
חוק ההגבלים העסקיים.

הייתי בוועידת התאחדות האיכרים. שמעתי שורה ארוכה של מסות על כיבדת הדרך שעברו בכל שטחי הכלכלה, והחתימה היא להגיע ולעבור. אם המצב הוא כל כך רע; מדוע להגיע ולעבור?

צריך להיות דין אחד לכולם. כל אחד בתוך מסגרתו הוא. אני בטוח שכאשר אחזור מנסיעתי, ובזמן העדרי יהיה ממלא-מקום, אהיה מוכן לשוב ולענות על שאלותיכם. אני מצטער מאוד על שהשר נפתלי לא הוזמן לישיבה זו.

אני יכול להגיד במלוא ההכרה ובמלוא היסוד המוסרי שאין כוונת חוק זה להפלות לטובה איזה שהוא ענין הסתדרותי.

היו"ר ד"ר אבניאל: אני מודה לשר המסחר והתעשייה על דבריו. בישיבה הבאה נדון בחוק המים. לחוק ההגבלים העסקיים ניתן שהות של כמה שבועות, אך אינני חושב כי נמשוך את הבירור בו זמן רב.

רוצה אני להודיע לחברי הוועדה ולבקשם לשים-לב לסיור שיערך או ב-12 או ב-19, לדרום, לנגב - עד עין-גדי. החברים מתבקשים להרשם לפני תאריך זה.

הישיבה נועלה ב-13.51.